

Urbicidi i Rehabilitació postbè·lica

Índex

1/ Urbicidis	p.2
2/ La Rehabilitació postbè·lica des de lo local	p.5
a/ El paper dels governs locals en la rehabilitació postbè·lica.....	p.5
b/ Reconstrucció física	p.6
c/ Rehabilitació	p.8

Pràctiques de ciutats

Coventry es reconcilia amb el passat....	p.2
Districte 11 - Sarajevo	p.6
Reconstrucció d'escoles a Kosovo.....	p.7
Reubicant la població a Kiremba.....	p.9

Campanyes i Xarxes

Settlement Watch	p.4
------------------------	-----

Recursos

Postbèlica	p.11
------------------	------

Cooperar amb una ciutat que ha patit greument un conflicte armat planteja grans reptes, perquè són moltes les necessitats a les que cal donar resposta, i també perquè el context de conflicte requereix una atenció especial per a no revifar les tensions, i en canvi construir ponts entre les comunitats enfrontades.

El present monogràfic presenta les principals tasques de reconstrucció i de rehabilitació que els governs locals poden impulsar en un context postbè·lic.

1/ Urbicidis

Contravenint els principis de les guerres segons els quals suposadament només es pot atacar a combatents i mai a la població civil, els llocs poblats esdevenen cada vegada més un blanc preferent. Pobles i ciutats són escenaris recurrents d'enfrontaments armats.

Una mostra de que les ciutats han esdevingut un objectiu militar és l'existència del concepte d'**urbicidi**, la destrucció deliberada d'una ciutat.

L'urbicidi (del llatí: *urbs* = ciutat, i *caedere* = tallar, matar) es tradueix literalment com l'assassinat d'una ciutat, i s'ha definit com el "procés que té per objectiu atacar i destruir la ciutat com a espai físic i com a símbol social i cultural."

Font: Koenig, E. (2007). "Urbicidi", a *La Sécurité humaine pour un siècle urbain. Défis locaux, perspectives mondiales*. securitehumaine-villes.org. p.42.

Tot i que és difícil identificar l'origen d'aquesta paraula, es pot dir que hi ha hagut urbicidis al llarg de la història. Malauradament, no és difícil trobar exemples de ciutats que han patit l'impacte de la **destrucció** de la guerra. Ciutats com Harar (Etiòpia) a la guerra italo-abissina al 1936, Guernika, Barcelona, Granollers, etc. a la guerra civil espanyola, Dresde (Alemanya), Londres (Regne Unit), Hiroshima, Nagasaki y Tokio (Japó), etc. a la segona guerra mundial, Beirut (Líban) a la guerra civil libanesa, Sarajevo a la guerra dels Balcans i un llarg etcètera han patit l'impacte més directe de la guerra.

Coventry es reconcilia amb el passat

Objectiu: Promoure la reconciliació en ciutats i contextos dividits per conflictes armats.

Context: A la II Guerra Mundial, concretament el 14 de novembre de 1940, la ciutat de Coventry (Regne Unit) va ser bombardejada per avions alemanys. L'atac va matar centenars de persones i va devastar moltes parts de la ciutat. Dick Howard, el canonge de la catedral que va quedar destrossada, va fer una crida històrica a la ciutadania per a que evités tot desig de venjança.

Desenvolupament: Amb el mateix esperit de perdó i reconciliació, la ciutat de Coventry s'ha agermanat amb altres ciutats d'arreu del món devastades per bombardejos com Dresde (Alemanya), Hiroshima (Japó), Estalingrad (Rússia), Varsòvia (Polònia), Lidice (Txèquia) i Caen (França).

Una altra forma de concretar les seves accions a favor de la reconciliació ha estat la creació al 1999 del Centre d'Estudis sobre la Pau i la Reconciliació (CPRS) a la Universitat de Coventry amb l'objectiu de promoure la recerca i els aprenentatges que contribueixen a una comprensió més profunda de la pau i la reconciliació.

Paral·lelament, els canonges de la Catedral de Coventry han impulsat mesures per a la reconciliació en diferents contextos de conflicte armat.

Resultats: La creació del Centre d'Estudis sobre la Pau i la Reconciliació ha ofert durant més de 10 anys cursos de màster i doctorat sobre pau i reconciliació, i ha fet investigació i consultories sobre reconciliació a diferents contextos del món. La dedicació del ministeri de la catedral ha portat a la creació d'una xarxa internacional de més de 150 organitzacions que promouen la reconciliació.

Fonts: Ajuntament de Coventry (<http://www.coventry.gov.uk/>), Catedral de Coventry (<http://www.coventrycathedral.org.uk/about-us/our-reconciliation-ministry.php>), i Centre d'Estudis sobre la Pau i la Reconciliació (CPRS) (<http://www.coventry.ac.uk/researchnet/cprs/Pages/Home.aspx>).

Un urbicidi, però, pot prendre altres formes a més de la destrucció física de cases i infraestructures. També es pot considerar urbicidi la **modificació de l'estructura social i cultural de la ciutat**, com promoure la homogeneïtzació ètnica de barris d'una ciutat anteriorment diversa, o promoure polítiques per afavorir una composició ètnica determinada.

Varsòvia és un exemple tristament conegut perquè, poc després de que l'exèrcit nazi ocupés Polònia, s'hi van desplaçar forçosament 380.000 persones (30% dels habitants) en una superfície del 2,5% de la ciutat, per més endavant deportar-los als camps de concentració.

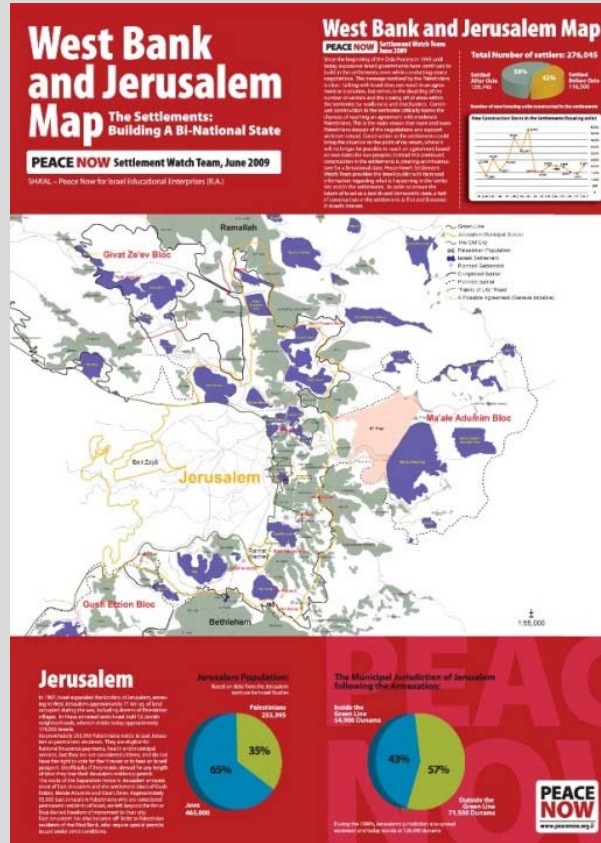
Una de les conseqüències de la guerra dels Balkans, també, ha estat la homogeneïtzació ètnica dels barris de les ciutats. Un exemple paradigmàtic és la ciutat de Mostar (Bòsnia i Hercegovina), on tot i que abans de la guerra no es tenia en compte el component ètnic de la ciutadania, la situació de postguerra va instaurar administracions de serveis paral·lels (dos ajuntaments, dos serveis de correus, etc.), i la població bosníaca (musulmana) i la bosno-croata (catòlica) es va anar desplaçant a la part de la ciutat gestionada per la seva comunitat.

Denunciar la modificació deliberada de l'estructura social de les ciutats

La organització israeliana *Bat Shalom* (Pau ara) promou la iniciativa *Settlement watch* (Observatori dels assentaments:

<http://peacenow.org.il/eng/content/settlements>), que documenta i denuncia la construcció d'assentaments israelians a la part que, segons les Nacions Unides, és territori de l'estat Palestí.

La creació d'assentaments israelians a territoris palestins, deguda a als ajuts fiscals als colons, i les polítiques de fets consumats en la construcció d'habitatges promogudes pel govern israelià, s'ha comparat amb el procés de crear batustans (reserves per a persones de la ètnia Bantu, o d'altres ètnies) a Sud-àfrica, per tal d'arraconar a la població negra en l'època de l'Apartheid.

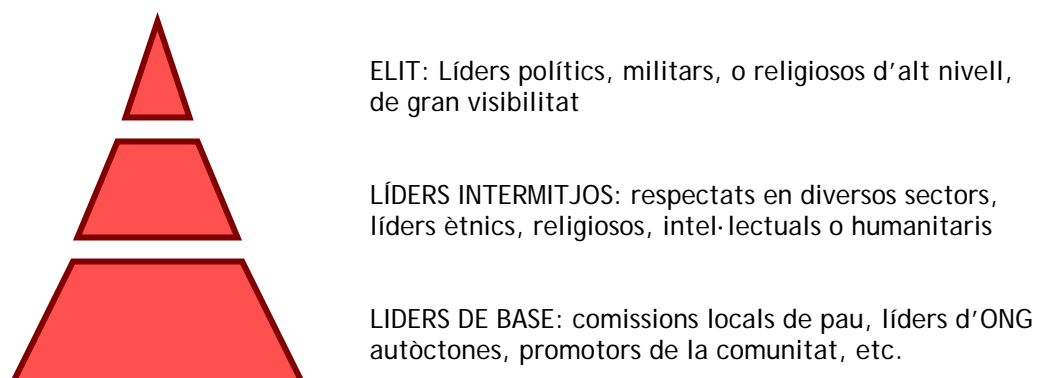
2/ La rehabilitació postbèlica des de lo local

a/ El paper dels governs locals en la rehabilitació postbèlica

Tot i que els conflictes armats neixen de l'enfrontament d'actors a nivell estatal (dos estats enfrontats, o un govern i un grup armat d'oposició amb aspiracions polítiques), els actors locals en pateixen les conseqüències: sovint, el conflicte macrosocial acaba traduint-se en conflictes a nivell local.

Per aquesta raó, i tot i que els acords de pau no solen tenir en consideració el paper dels governs locals en la transformació del conflicte, els municipis tenen molt a dir en una societat postbèlica per tal de reconstruir cases, infraestructures i equipaments malfets, reforçar les capacitats institucionals per a transformar els conflictes, i promoure la reconciliació de la ciutadania. Com afirmen Klem i Frerks, "El fet que els governs locals es mencionen poques vegades no invalida el seu potencial de construir ponts per la construcció de pau. En connectar els nivells nacional i local, i relacionant la política pública i l'esfera cívica, els governs locals alberguen un valor afegit significatiu en el procés de construcció de pau."¹

El governs locals poden jugar un paper molt específic, com identifica John Paul Lederach, hi ha tres tipus d'actors de pau: una elit que compleix les funcions de presa de decisions amb una mirada global del conflicte, una base amb una mirada més acurada de les necessitats de la població, i uns actors intermitjos que poden fer de pont entre una visió i una altra.

Font : Adaptat de J-P Lederach (1997). *Construyendo la paz en sociedades divididas*.

¹ Klem, M. i Frerks G. (2008). "How local governments contribute to peace-building" a Musch et. Al. (ed.) (2008) *City Diplomacy. The role of local governments in conflict prevention, peacebuilding and post-conflict reconstruction*. La Haia: VNG. p.47-73.

Kelm i Frarcs consideren que els governs locals poden assumir aquest rol d'intermediació. Com ells mateixos argumenten, "les xarxes d'alcaldes sovint inclouen líders polítics influents a nivell nacional, i lligams a les xarxes locals en la seva pròpia regió o municipi. Poden en altres paraules, parlar el llenguatge de l'elit nacional i la gent que pateix directament el conflicte."

El paper dels governs locals en la reconstrucció i els la rehabilitació de pobles i ciutats que han patit conflictes armats és, doncs, clau, i s'hauria de poder canalitzar cap a la satisfacció de les necessitats de la població (cap a avall de la piràmide), intentant tenir una visió de context, i alhora cap a l'elit (cap a la cúspide de la piràmide), fent transmetent als decisors polítics la veu de les comunitats.

b/ Reconstrucció física

Districte 11 - Fundació de la Democràcia Local (Sarajevo)

Objectiu: Formalitzar la cooperació entre les ciutats de Sarajevo (Bòsnia i Hercegovina) i Barcelona.

Logo commemoratiu dels 10 anys de col·laboració Barcelona-Sarajevo.

Context: Els moments més durs de setge a la ciutat de Sarajevo en la guerra entre la República Sebrska i Bòsnia i Hercegovina coincideixen amb la celebració dels Jocs Olímpics a Barcelona. Una crida de l'Alcalde de Sarajevo, Muhamed Kresevljakovic, a l'esperit olímpic va motivar la ciutat de Barcelona a establir formes de cooperació per la pau entre les dues ciutats.

Descripció: Després d'uns anys de gestionar projectes de cooperació de forma informal, la ciutat de Barcelona va crear una oficina amb personal i dotació pressupostària pròpia per a gestionar els projectes de cooperació amb Sarajevo, ja siguin impulsats per la ciutat com per associacions de la societat civil. Aquesta oficina va prendre el nom de Districte 11, fent de Sarajevo un onzè districte simbòlic que s'afegia als deu que tenia Barcelona.

Resultats: La col·laboració a través del Districte 11 va permetre vehicular projectes de tota mena (ajut humanitari, reconstrucció de barris i centres sanitaris, creació de centres de protecció de dones enfront de la violència de gènere, encontres entre alcaldes serbis i bòsnis, etc.). Amb la normalització de la situació a Sarajevo, Districte 11 s'ha convertit en Barcelona Solidària, oficina de cooperació internacional de Barcelona, i la contrapart de Sarajevo s'ha convertit en la Fundació de la Democràcia Local.

Contacte de Barcelona Solidària: cooperaciointernacional@bcn.cat / Fundació de la Democràcia Local de Sarajevo: <http://www.fld.ba>.

Una de les tasques a desenvolupar en context de post-guerra, és la reconstrucció del que ha estat destruït pel conflicte armat.

S'entén la reconstrucció com la reparació dels danys materials causats pel conflicte armat (habitatges, equipaments, infraestructures, medi ambient).

Les principals accions de reconstrucció poden ser:

- **Reconstrucció d'edificis:** reparació o construcció d'habitatges per a incitar el retorn de les persones refugiades o desplaçades, reparació o construcció d'espais de trobada com centres culturals, places i altres espais públics que facilitin l'encontre amb l'altre.

Reconstrucció d'Escoles a Kosovo

Objectiu: Participar en la reconstrucció d'escoles de les zones més afectades per la crisi de Kosovo.

Context: A la primavera de 1999, una suma de motius provoca l'èxode de 800.000 kosovars cap als països veïns, Albània i Macedònia. Aquest fet, molt cobert pels mitjans de comunicació, desperten la opinió pública que demana la intervenció de les autoritats.

Descripció: Al juliol de 1999, el Ministeri d'Afers Exteriors i la Caixa de Dipòsits i Consignacions francesos posen a disposició dels municipis 4 milions de francs i el suport tècnic de la oficina *Desenvolupament Local Balcans*. Aquesta oficina va facilitar la identificació ràpida de municipis kosovars amb els quals fer projectes conjunts. El 80% d'aquests projectes van ser treballs de construcció o rehabilitació d'escoles de primària o secundària, i l'altre 20% accions de formació o equipaments, sovint relacionats amb el món escolar.

Resultats: Del 1999 al 2002 27 col·lectivitats locals franceses, 4 balcàniques i 6 associacions van participar en 37 intervencions. En alguns casos, un cop finalitzada l'actuació de reconstrucció, es va redefinir el projecte cap a accions a llarg termini, com agermanaments entre municipis, o programes pedagògics entre instituts.

Contacte: La oficina *Desenvolupament Local Balcans* va tancar al 2002. Es pot trobar informació del projecte a:

www.bdpa.fr/spip/IMG/pdf/S.Story_BDPA_Balkans_DLB.pdf, o a www.hcci.gouv.fr/lecture/etude/et011.html.

- **Reconstrucció d'infraestructures:** carreteres, ponts, ports i aeroports són elements bàsics per a facilitar el restabliment de relacions. Altres obres d'infraestructures molt rellevants són les que permeten proveir de nou els serveis bàsics (aigua, electricitat, gas).

Tot i que durant anys la reconstrucció d'edificis i d'infraestructures ha estat la intervenció principal de la cooperació internacional en contextos postbèl·lics, cada vegada és més contestada.

Es critica, en primer lloc, l'oportunisme d'algunes empreses o administracions, "que cauen sobre una societat desgarrada per la guerra molt disposats a **beneficiar-se del desastre** (hi ha casos en que fins i tot són sospitosos d'haver organitzat part de la destrucció)".²

Es qüestiona, en segon lloc, si les obres de construcció i d'infraestructura, tot i ser necessàries en un context postbèl·lic, són més un mitjà per a deixar constància de l'aportació d'una administració en aquell context (es construeix quelcom visible, permet penjar una placa commemorativa que deixa constància de qui ha estat el donant), que una forma de **transformar les arrels** del conflicte armat (no incideix sobre les causes, ni transforma les relacions entre les persones).

Aquests són ser alguns dels motius pels quals molts actors han redefinit les seves actuacions, substituint la reconstrucció física de postguerra per la rehabilitació.

c/ Rehabilitació

La rehabilitació postbèl·lica, doncs, es centra en resultats més intangibles que no pas la reconstrucció física.

La **rehabilitació** s'ha definit com "un procés de reconstrucció i de reforma després d'un desastre (que estigui originat per una catàstrofe natural o per un conflicte), que serveix de pont entre les accions d'emergència a curt termini i les de desenvolupament a llarg termini".

Font: Pérez Alonso de Armiño, K., 'Rehabilitación' a *Diccionario de acción humanitaria y cooperación al desarrollo*. Hegoa e Icaria, Barcelona, 2001.

En una definició més propera a les administracions, l'Agència Europea per la reconstrucció la va definir com: els "processos de reforma de la regió, en especial per contribuir a reforçar els «engranatges estatals» de les

² Galtung, J. (1998). *Tras la violencia 3R: reconstrucción, reconciliación, resolución. Afrontando los efectos visibles e invisibles de la guerra y la violencia*. Gernika: Gernika Gogoratuz.. p. 70.

administracions centrals i locals, de la policia, de les autoritats judicials, de les finances públiques i dels proveïdors de serveis públics”

Font: <http://www.eur.europa.eu/eulang/fr.htm>

Alguns dels àmbits que s’han identificat en el camp de la rehabilitació postbèl·lica són:³

- **Garantir la seguretat de la ciutadania i prevenir els conflictes:** una de les primeres necessitats en un context postbèl·lic és trencar la dinàmica de la violència. És prioritari, en canvi, que els governs locals puguin garantir la seguretat de la població.

Per a impulsar mesures en aquest sentit, els governs locals poden institucionalitzar mecanismes per a prevenir brots de violència, crear o reforçar la capacitat de respondre a les crisis que puguin esclatar, millorar la capacitat institucional i de la població per a transformar els conflictes, supervisar la garantia de la seguretat i dels drets humans de tota la població, o formar la els cossos de seguretat en drets humans.

- **Oferir una distribució de serveis igualitària a totes les parts enfrontades:** els serveis que ofereixen els governs locals en temps de pau s’han de poder garantir també en un escenari postbèl·lic. La provisió de serveis en aquest context, però, requereix la sensibilitat especial d’assegurar-se que les parts antigament en conflicte reben una distribució equitativa dels serveis.

El context postbèl·lic, també, sol aportar una gran quantitat d’ajuda ja sigui ajut humanitari, reconstrucció de cases, capacitacions, etc. En aquest cas, de nou, el govern local pot establir criteris per a que aquestes noves oportunitats arribin de forma justa a totes les parts.

Reubicant la població a Kiremba
(Burundi)

Objectiu: Fundar un poble basat

³ Punts basats en: Risley, P.; Sisk, T.D. (2005). *Democracy and Peace building at the local level: lessons learned*. Estocolm: International Institute for Democracy and Electoral Assistance. p. 9-12.

en el desenvolupament integral, i adreçat a persones de totes les ètnies locals, desplaçats i desmobilitzats.

Context: El conflicte armat de Burundi (1993-2000) va deixar reptes per la rehabilitació del país com la repatriació dels refugiats, la reconciliació, la integració i la desmobilització. La regió de Kiremba va acollir prop de 150 famílies desplaçades tutsi, que van acabar vivent a barraques a les afores de la capital del país, Bujumbura.

Descripció: L'Associació per a la Promoció de Cooperatives de Producció, Distribució i Venda a Burundi (APROCOBU), amb el suport d'agències internacionals i del municipi de Willebroek (Bèlgica), funden un nou poble sustentat principalment en una cooperativa agrícola.

El nou poble, un s'han construït un centenar de cases, permet que els habitants de barris pobres de Bujumbura (minories ètniques desplaçades, repatriats, desmobilitzats i camperols sense terra) obtinguin habitatges. També s'ha construït una guarderia, una escola primària i una de secundària per als infants del poble i dels voltants.

Pel que fa a l'activitat econòmica del poble, s'ofereixen terres pel cultiu de vegetals per a l'alimentació (plàtans, patates, etc.) i la ramaderia (vaques, cabres). Es capaciten els agricultors amb tècniques agrícoles i ramaderes, però també altres tipus d'activitats com la ferreria, el comerç, el transport, etc. per reduir la sobreexplotació de terres.

Resultats: Prop de 100 famílies en situació de vulnerabilitat s'han beneficiat de cases. 50 nens i nenes van junts a la guarderia, més de 550 a l'escola primària, i 400 a secundària. Els diferents grups ètnics (Hutu, Tutsi i Twa) cohabituen pacíficament, junt amb la població desplaçada, població repatriada, i una petita proporció (5%) de combatents desmobilitzats. El Comitè de Gestió i coordinació que representa els diferents grups constitueix una forma d'integració i reconciliació de la població.

Font: <http://www.unhabitat.org/bestpractices/2008/mainview.asp?BPID=1807>.

- **Crear el marc d'institucions democràtiques:** una forma de gestionar els conflictes locals que queden per resoldre després de l'enfrontament, i alhora de prevenir-ne de nous és establir formes de presa de decisions participatives, en el marc d'institucions que incloguin les diferents parts enfrontades entre altres perfils (minories, dones, grups vulnerables, etc.).

Crear o reforçar marcs de presa de decisions participatius pot contribuir a l'objectiu de crear institucions participatives que permetin prevenir i gestionar conflictes.

- **Construir capital social mitjançant incentius econòmics:** en paral·lel al marc institucional, els governs locals han de vetllar perquè també el procés de presa de decisions sigui democràtic. Celebrar eleccions és una forma democràtica de prendre decisions, però que sovint genera tensions - especialment si els candidats als que s'opta es corresponen amb els bàndols enfrontats en el conflicte - és un sistema competitiu on uns guanyen i els altres perden, sense punts de conciliació, i que concentra la decisió en un sol dia. Altres formes de presa de decisions més basades en la consulta i el consens poden, en canvi, ajudar a prevenir les tensions associades a unes eleccions, alhora que poden ser més obertes i incloure perfils de persones amb sensibilitats diferents.

Aquestes raons fan especialment important promoure una ciutadania participativa, facilitar les condicions per que es desenvolupi una societat civil forta i que s'estructuri en base a altres criteris que els que van dividir els bàndols en conflicte, i que permeti, alhora, un control democràtic de les decisions del govern local.

El portal "Postbélica" - Red de profesionales de la construcción de paz (<http://www.postbelica.org/>) facilita la connexió entre la pràctica de la reconstrucció postbèlica, i els discursos acadèmics referents a aquest mateix tema.

S'hi troben els principals temes de discussió i els dilemes de la pràctica de construcció de pau, amb ressenyes d'articles clau, consultes i debats de persones des del terreny, etc .